

สรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ความสรุป

การศึกษาต้นทุนและอัตราผลตอบแทนจากการปลูกส้มเขียวหวานในเขตภาคกลางของประเทศไทย ได้ทำการสำรวจและวิจัยในจังหวัดปทุมธานี ในปีการเพาะปลูก 2527 โดยถือว่าจังหวัดปทุมธานีเป็นตัวแทนของเขตภาคกลางของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะจังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีการทำสวนส้มเขียวหวานเป็นการค้าอย่างจริงจัง และเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่การเพาะปลูกส้มเขียวหวานมากที่สุดในประเทศไทย การศึกษานี้เพื่อให้ทราบถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกส้มเขียวหวาน ภาวะการตลาดและราคา ต้นทุน รายได้ ตลอดจนผลตอบแทนที่ได้รับจากการปลูกส้มเขียวหวาน โดยใช้วิธีการศึกษาจากตัวอย่างสวนส้มเขียวหวานจำนวน 50 ตัวอย่าง การเลือกสวนตัวอย่างได้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เป็นสวนที่มีขนาดเนื้อที่การเพาะปลูกระหว่าง 20-200 ไร่ และได้แบ่งสวนตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่มตามช่วงอายุของส้ม คือ ช่วงส้มอายุ 1 ปี ช่วงส้มอายุ 2-3 ปี ช่วงส้มอายุ 4-6 ปี ช่วงส้มอายุ 7-9 ปี และช่วงส้มอายุ 10-12 ปี กลุ่มละ 10 ตัวอย่าง ผลการศึกษาทราบว่าส้มเขียวหวานจะมีอายุประมาณ 12 ปี การเก็บผลผลิตจะเก็บได้ตั้งแต่สิ้นปีที่ 3 ของการปลูกผลผลิตที่ได้รับในแต่ละช่วงปีไม่เท่ากัน ช่วงปีที่ 3 ให้ผลผลิตเฉลี่ย 708.65 กิโลกรัม/ไร่/ปี และช่วงปี 4-12 ให้ผลผลิตเฉลี่ย 3,665.36 - 4,449.72 กิโลกรัม/ไร่/ปี ผลผลิตจะสูงที่สุดในช่วงปีที่ 7-9 คือ มีผลผลิตเฉลี่ย 4,449.72 กิโลกรัม/ไร่/ปี

ราคาและภาวะการตลาด ของส้มเขียวหวาน ราคาจะมีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวในแต่ละช่วงเวลาภายในปีเดียวกันและในแต่ละปี อันเกิดจากอุปสงค์และอุปทานของส้มเขียวหวาน ราคาที่เกษตรกรจำหน่ายได้ในช่วงปี 2527 คือ กิโลกรัมละ 4-5 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าปีก่อน ๆ ทั้งนี้เพราะพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานในตลาดมีมาก อันเป็นเหตุให้ราคาส้มเขียวหวานตกต่ำลง

ต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนจากการปลูกส้มเขียวหวาน จากการศึกษาทราบ

ว่าต้นทุนการปลูกส้มเขียวหวานเฉลี่ย/ไร่/ปีในช่วงปีที่ 3 เป็นจำนวนเงิน 9,046.62 บาท/ไร่/ปี และช่วงปีที่ 4-12 เป็นจำนวนเงิน 12,412.50 - 14,296.16 บาท/ไร่/ปี ต้นทุนที่สำคัญที่สุด คือ ค่ายาปราบศัตรูพืช รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ยเคมี และค่าวัสดุตามลำดับ และจากการจำหน่ายส้มเขียวหวานเฉลี่ยกิโลกรัมละ 4.50 บาท ทำให้มีรายได้เฉลี่ย/ไร่/ปีในช่วงปีที่ 3 เป็นจำนวนเงิน 3,188.93 บาท/ไร่/ปี และในช่วงปีที่ 4-12 เป็นจำนวนเงิน 16,494.12 - 20,023.74 บาท/ไร่/ปี ทำให้ช่วงปีที่ 3 เกิดผลขาดทุนสุทธิเฉลี่ย 5,857.69 บาท/ไร่/ปี และช่วงปีที่ 4-12 มีผลกำไรสุทธิเฉลี่ย 3,269.20 - 5,727.58 บาท/ไร่/ปี อย่างไรก็ตามตลอดอายุของการปลูกส้มเขียวหวาน 12 ปี เกษตรกรจะได้รับกำไรสุทธิเฉลี่ยรวมทั้งสิ้นไร่ละ 34,138.03 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.95 ของรายได้ทั้งหมด

จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุน ปรากฏว่าต้องใช้ระยะเวลาคืนทุน 6.39 ปี หรือประมาณ 6 ปี 5 เดือน และเมื่อกำหนดให้อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำจากการลงทุนเท่ากับ 12% และ 14% จะให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 5,337.64 บาท และ 3,104.69 บาทตามลำดับ และได้รับผลตอบแทนที่แท้จริง 17.50% ซึ่งสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีของธนาคาร และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ จึงอาจสรุปได้ว่าการลงทุนปลูกส้มเขียวหวานให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุน

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกส้มเขียวหวานในเขตภาคกลางของประเทศไทย พบว่ามีปัญหาต่าง ๆ หลายด้าน จึงอาจสรุปปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางด้านต้นทุนการผลิต

1.1 ปัญหาค่าปุ๋ยและค่ายาปราบศัตรูพืชมีจำนวนเงินสูง ในการทำสวนส้มเขียวหวานนั้น ค่าปุ๋ยและค่ายาปราบศัตรูพืชเป็นต้นทุนที่สูงมาก เนื่องจากค่าปุ๋ยและค่ายาปราบศัตรูพืชมีราคาแพงและใช้ในปริมาณมาก อีกทั้งเกษตรกรยังประสบปัญหาเกี่ยวกับปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชที่มีการปลอมแปลงและไม่มีคุณภาพดีพอ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางรายที่ไม่เข้าใจถึงวิธีการและปริมาณการใช้ที่ถูกต้อง เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากและได้รับผลตอบแทนไม่คุ้มกับเงินที่จ่ายไป

ข้อเสนอแนะ

- เกษตรกรควรศึกษาถึงวิธีการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งปริมาณการใช้ ที่ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนั้นการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชเกษตรกรควรใช้อย่างประหยัด โดยหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชที่ไม่จำเป็น เช่น การฉีดยาปราบศัตรูพืชต้องดูว่าแมลงอะไรระบาดในช่วงไหน เพื่อจะได้ฉีดยาป้องกันและกำจัดได้ถูกชนิด และถ้าต้นส้มเป็นโรคก็ควรฉีดยาป้องกันและกำจัดเฉพาะโรคให้ถูกต้อง เป็นต้น

- รัฐบาลต้องควบคุมคุณภาพและราคาของปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชให้เป็นไปตามกฎหมาย และควรจัดให้เจ้าหน้าที่ออกทำการเผยแพร่และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่เกษตรกร

1.2 ปัญหาผู้ให้แรงงานขาดความรู้และความชำนาญในการทำงาน การทำสวนส้มเขียวหวานนั้นต้องใช้แรงงานมากตั้งแต่รดน้ำ ใส่ปุ๋ย ฉีดยา ตัดแต่งกิ่ง ค้ำกิ่ง คายหญ้า และเก็บผล เป็นต้น การใช้แรงงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นเกือบตลอดปี นอกจากนี้งานบางอย่างต้องอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษด้วย เช่น การตัดแต่งกิ่ง เป็นต้น และเนื่องจากผู้ให้แรงงานส่วนใหญ่เป็นชาวนามาก่อน เมื่อการทำงานไม่ได้ผลจึงมารับจ้างทำสวนส้มเขียวหวาน ผู้ให้แรงงานดังกล่าวจึงยังไม่มีความรู้และความชำนาญในการทำสวนส้มเขียวหวานมาก่อน ทำให้การทำงานล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เป็นเหตุให้ต้นทุนเกี่ยวกับค่าแรงงานมีจำนวนเงินสูงมาก

ข้อเสนอแนะ

- เกษตรกรควรหาความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการทำสวนส้มเขียวหวาน รวมทั้งควรจัดให้มีการฝึกอบรมคนงานให้มีความรู้และความชำนาญในการทำสวนส้มเขียวหวานที่ถูกต้องวิธี เพื่อให้คนงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- รัฐบาลควรจัดให้เจ้าหน้าที่ออกทำการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ให้แก่เกษตรกร

1.3 ปัญหาค่าวัสดุมีจำนวนเงินสูง วัสดุที่ใช้ในการทำสวนส้มเขียวหวานส่วนใหญ่ คือ ไม้รวกซึ่งใช้สำหรับค้ำกิ่งส้มเพื่อทานน้ำหนักไม่ให้กิ่งหัก เกษตรกรต้องใช้ไม้รวกในปริมาณสูง จึงทำให้เกิดต้นทุนสูงขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

- เกษตรกรควรคัดเลือกไม้รวกที่มีคุณภาพดีและใช้ได้ทนทาน และเมื่อเก็บผลผลิตแล้วควรนำไม้รวกที่ใช้ค้ำกิ่งส้มออก เพื่อเก็บรวบรวมและรักษาไว้ใช้ในครั้งต่อไป

2. ปัญหาทางการผลิต

2.1 ปัญหาเรื่องเงินทุน การทำสวนส้มเขียวหวานต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 3 ปีจึงจะเริ่มได้รับผลผลิต เกษตรกรจำเป็นต้องใช้เงินทุนสูงมากในการซื้อปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร รวมทั้งค่าจ้างแรงงานต่าง ๆ เกษตรกรที่มีเงินทุนไม่พอเพียงและไม่สามารถกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ได้พอเพียง การบำรุงและดูแลรักษาต้นส้มก็จะทำได้ไม่เต็มที่ เป็นเหตุให้ผลผลิตตกต่ำและคุณภาพของส้มไม่ดีเท่าที่ควร และอาจทำให้เกษตรกรบางรายที่มีเงินทุนไม่พอเพียงต้องเลิกกิจการไป

ข้อเสนอแนะ

- เกษตรกรควรปลูกพืชแซมอายุสั้น เพื่อหารายได้ในช่วงปีที่ 1-3 ซึ่งเป็นช่วงที่ส้มเขียวหวานยังไม่ให้ผลผลิต

- รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินทุน โดยให้เกษตรกรได้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และมีระยะเวลาคืนเงินกู้ยาวนานพอสมควร และให้มีระยะเวลาปลอดหนี้ในช่วงที่ยังไม่ได้รับผลผลิต รวมทั้งควรให้ความสะดวกและรวดเร็วในการกู้ยืมด้วย

2.2 ปัญหาเรื่องน้ำ น้ำเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการทำสวนส้มเขียวหวาน เพราะถึงแม้ว่าดินจะมีอาหารที่อุดมสมบูรณ์อย่างไรก็ตาม แต่ถ้าขาดน้ำแล้วแร่ธาตุอาหารที่มีอยู่ในดินก็ไม่สามารถละลายได้ นอกจากนี้แล้วการทำสวนส้มเขียวหวานยังต้องอาศัยเทคนิคการกักน้ำเพื่อให้ต้นส้มเขียวหวานออกดอกเร็วขึ้นและสม่ำเสมอ ดังนั้นแหล่งน้ำต้องมีพอเพียงแก่จำนวนต้นส้มในสวนส้มอย่างทั่วถึงโดยไม่ขาดแคลน รวมทั้งน้ำที่จะนำมาใช้รดต้นส้มต้องเป็นน้ำที่ไม่เป็นอันตรายต่อต้นส้ม เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ปลูกส้มเขียวหวานมักประสบปัญหาเกี่ยวกับน้ำเสียซึ่งเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ใกล้เคียง ปล่องน้ำเสียลงคลองที่ใช้รดต้นส้ม นอกจากนี้เกษตรกรยังประสบปัญหาคลองส่งน้ำที่ใช้เลี้ยงต้นส้มต้นเขิน ทำให้น้ำไหลช้าและมีปริมาณน้อย

ข้อเสนอแนะ

- เกษตรกรควรเลือกทำเลในการทำสวนส้มเขียวหวานที่ใกล้แม่น้ำ ลำคลอง บึง

บ่อน้ำ และลำธาร ซึ่งมีน้ำไว้ใช้อย่างพอเพียง นอกจากนี้ยังควรสร้างบ่อพักน้ำสำหรับกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง

- รัฐบาลควรมหามาตรการป้องกันกำจัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง และดูแลระบบการชลประทานให้ดีพอ

2.3 ปัญหาเรื่องโรค ปัญหาเรื่องโรคของส้มเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของเกษตรกร โรคที่ทำความเสียหายให้แก่เกษตรกรมากที่สุดคือ โรครากเน่าและโรคโคนเน่า ซึ่งทำให้เกษตรกรบางรายต้องประสบการขาดทุนและเลิกสัมกิจการทำสวนส้มเขียวหวานไป เนื่องจากโรคทั้ง 2 ชนิดนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วโอกาสที่จะกำจัดให้โรคมดสิ้นไปเป็นไปได้ยาก และจำเป็นต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องโรคของส้ม ตลอดจนยาและวิธีการใช้ยาที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

- เกษตรกรควรเลือกซื้อกิ่งพันธุ์ส้มเขียวหวานจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นกิ่งพันธุ์ที่แข็งแรงและปราศจากโรค นอกจากนี้เกษตรกรควรศึกษาวิธีการป้องกันและกำจัดโรค ตลอดจนยาและวิธีการใช้ยาอย่างถูกต้องจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์คอยให้คำแนะนำ

- รัฐบาลควรจัดให้เจ้าหน้าที่ออกทำการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคของส้ม รวมทั้งให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการป้องกันและกำจัดโรคต่าง ๆ

3. ปัญหาทางการตลาด

3.1 ปัญหาเรื่องราคาส้ม เนื่องจากพื้นที่การเพาะปลูกส้มเขียวหวานได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก ทำให้ผลผลิตมีปริมาณเพิ่มขึ้นมาก แต่แหล่งรับซื้อหรือตลาดไม่ขยายตัว จึงทำให้ราคาของส้มตกต่ำลงมาก นอกจากนี้พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานยังมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวไปเรื่อย ๆ ปัญหาเรื่องราคาส้มตกต่ำจึงเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันและในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

- หน่วยราชการและภาคเอกชน ต้องร่วมมือกันหามาตรการในการจำหน่ายส้ม นอกจากนี้รัฐบาลควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีโรงงานแปรรูปผลผลิตส้มเขียวหวาน และชักชวนให้ประชาชนบริโภคส้มเขียวหวานกันมากขึ้น เพื่อเป็นการขยายตลาดภายในประเทศ รวมทั้งควรหาแหล่งจำหน่ายส้มเขียวหวานในต่างประเทศด้วย

3.2 ปัญหาการส่งออก การส่งออกส้มเขียวหวานไปจำหน่ายต่างประเทศนั้น ยังมีปริมาณไม่มากนัก เพราะคุณภาพของส้มเขียวหวานไม่ตรงตามความต้องการของตลาดต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการของตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศแตกต่างกัน เช่น ตลาดภายในประเทศต้องการส้มเขียวหวานที่มีผิวสีเหลืองคล้ำออกน้ำตาลไหม้ แต่ตลาดต่างประเทศต้องการส้มเขียวหวานที่มีผิวสีส้มออกแดงอมเหลือง เกลี้ยง และสะอาด เป็นต้น เนื่องจากความต้องการที่แตกต่างกันนี้เกษตรกรมีความเห็นว่า การจำหน่ายในตลาดภายในประเทศมีความแน่นอนมากกว่า จึงผลิตส้มเขียวหวานออกมาตามความต้องการของตลาดภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะ

- เกษตรกรควรหันมาผลิตส้มเขียวหวานให้ตรงตามความต้องการของตลาดต่างประเทศให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมการส่งออก ขณะเดียวกันก็ต้องผลิตส้มเขียวหวานให้มีคุณภาพและรสชาติตามความต้องการของตลาดภายในประเทศ เพื่อให้ผลผลิตส้มเขียวหวานสามารถจำหน่ายได้พร้อมกันทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ

- รัฐควรควรจัดให้เจ้าหน้าที่ออกทำการชี้แจงและเผยแพร่ให้ประชาชนทราบว่า ส้มเขียวหวานที่มีผิวสีส้มออกแดงอมเหลือง เกลี้ยง และสะอาด และส้มที่มีผิวสีเหลืองคล้ำออกน้ำตาลไหม้ซึ่งเป็นลักษณะของส้มบางชนิดนั้น มีคุณภาพและรสชาติไม่แตกต่างกัน เพื่อให้ประชาชนหันมานิยมและบริโภคส้มเขียวหวานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลควรพยายามขยายตลาดต่างประเทศออกไปให้มากขึ้น โดยการพัฒนาการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้า เดิมและหาตลาดใหม่เพิ่มขึ้น

ถ้าปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการแก้ไขแล้ว การทำสวนส้มเขียวหวานก็จะเป็นอาชีพที่สำคัญและมั่นคงยิ่งขึ้นแก่เกษตรกร รวมทั้งจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญมากขึ้นในอนาคต